

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/229239,Marta-Milewska-Problemy-oswiaty-w-II-Rzeczypospolitej-w-latach-1919-1921.html>
26.02.2026, 19:02

[Następny](#)

[Powrót](#)

Marta Milewska: Problemy oświaty w II Rzeczypospolitej w latach 1919-1921

Jedną z kwestii, która wymagała uregulowania po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku była oświata. Działania prowadzone przez władze w II Rzeczypospolitej na rzecz oświaty w latach 1919-1921 napotykały na wiele trudności.

04.09.2025

[Niepodległość oświata](#)

Problemy z reformą systemu oświaty w początkach II Rzeczypospolitej związane były z układem sił politycznych w sejmie oraz z sytuacją ekonomiczną w kraju. Główne frakcje polityczne - prawica, centrum, lewica - miały bowiem odrębną wizję reformy szkolnictwa.

Spór o oświatę

Stronnictwa prawicowe reprezentowane przez Narodową Demokrację i Chrześcijańską Demokrację opowiadały się za elitarnym programem oświaty. Partie lewicowe, do których należały Polska Partia Socjalistyczna i Polskie Stronnictwo Ludowe „Wyzwolenie”, były za jednolitym systemem szkolnym, za szkołą świecką z powszechnym nauczaniem wszystkich dzieci bez względu na ich pochodzenie. Program stronnictw centralnych był zaś zbliżony do obozu lewicy. Polskie Stronnictwo Ludowe „Piast” - najaktywniejsze ugrupowanie centrowe - opowiadało się za powszechną szkołą podstawową na wsi i zróżnicowaniem programów nauczania w klasach starszych, czyli V, VI, VII z niższymi klasami szkoły średniej.

Żadna jednak z wymienionych wyżej frakcji nie była na tyle silna, aby samodzielnie przeprowadzić reformę oświaty. Odmienne postrzeganie edukacji i wychowania przez poszczególne partie polityczne powodowało, że trudno było wypracować kompromis, czyli taki projekt reformy szkolnej, który byłby akceptowany przez wszystkie stronnictwa polityczne.

Punktem wyjścia do dyskusji nad reformą szkolnictwa miało być jednak przekonanie, że zadaniem szkoły jest edukacja młodego pokolenia Polaków oraz wychowanie ich na prawych obywateli.

Wyzwania i problemy

Obowiązek szkolny, wprowadzono w II Rzeczypospolitej 1919 roku, ale na obszarach wiejskich nie był on w pełni realizowany. Wynikało to z faktu, że znalezienie na wsiach budynków, które można by było adaptować na izby lekcyjne, było trudne.

Warunki lokalowe utrudniały więc tworzenie sieci szkół, jak też powodowały, że powstawały szkoły skomasowane, czyli oddziały 1-2 w jednej wsi, oddziały 3-4 w innej wsi. W szkołach zaś jednoklasowych, na które składały się 1 izba i 1 nauczyciel, dzieci dzielono na 4 grupy - w zależności od stopnia umiejętności i zdolności. Obowiązek szkolny trwał 7 lat, co oznaczało, że do siedmioletniej szkoły uczęszczało 7 roczników dzieci. Trzeba więc było podzielić je na grupy, a proces kształcenia dostosować do ich wieku.

[Czytaj artykuł Marty Milewskiej *Problemy oświaty w II Rzeczypospolitej w latach 1919-1921* na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Niepodległość

Artykuł